

ВПЛИВ ЕКСТРАВЕРСІЇ-ІНТРОВЕРСІЇ НА ВИБІР КОЛОРИСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ РІШЕННЯ ВІЗУАЛЬНО-ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ

Метою дослідження є вивчення впливу індивідуально-особистісних властивостей на візуально-мисленнєві стратегії розв'язання творчих завдань.

Дослідження, присвячені вивченню особистісних детермінант творчого процесу складають окремих напрямків в психології творчості. У різних дослідженнях зазначається, що творча особистість відрізняється рядом особливостей: когнітивних, мотиваційних, особистісних і т.інше. (Д. Б. Богоявленська, Н. Ф. Вишнякова, С. А. Ізюмова, Є. Григоренко, Р. Стенберг, В. С. Юркевич, Р. Г. Ефендієва та інші.). Проведений аналіз літератури з даної проблематики, а також результати цього дослідження свідчать про вплив складного комплексу індивідуально-особистісних властивостей на творчу діяльність і творчі здібності, зокрема.

Водночас не можна не відмітити той факт, що різноманіття виділених особистісних властивостей і якостей, супутніх творчого процесу, вимагає проведення або їх систематизації, або відбору найбільш значущих та узагальнених характеристик. У психології однією з найбільш фундаментальних класифікацій, які поділяють людей на певні групи, є поділ на основі понять: екстраверсія і інтроверсія. Теоретичний аналіз показав, що екстраверсія - інтроверсія, достатньою мірою визначають спосіб взаємодії зі світом, типовими є для них способи саморегуляції (планування, моделювання та оцінювання результатів) і досягнення мети (К.М. Гуревич, Є.О. Климов, Е.М. Коноз, В.С. Мерлін та інші.).

Виходячи із цього, ми припускаємо, що притаманність досліджуванім інтроверсії або екстраверсії, може визначати ряд особливостей рішення візуально-творчих завдань, зокрема відношення до колірної гамми зображення візуально-мисленнєвого образу, під час виконання творчих завдань.

Відповідно до мети і завдань дослідження були визначені стратегія організації експерименту і експериментальна вибірка, обрані конкретні методики дослідження.

Для вивчення індивідуально-особистісних властивостей використовувалися такі методики: опитувальник структури темпераменту (ОСТ) Р.М. Русалова, індивідуально-типологічний опитувальник (ІТО), 16-факторний особистісний опитувальник (Р. Кеттелла), інтерперсональний опитувач Т.Лірі (модифікація Л.Н. Собчик).

Для діагностики творчих здібностей нами використовувався спеціально підібраний комплекс методик, кожна з яких дозволяла провести їх всебічне вивчення: методика Торренса, методика трансформації візуального образу (ТВО), метод піктограм, тест вербальної креативності.

У ході дослідження додатково проводилися спостереження і бесіда, які дозволили провести безпосереднє вивчення процесу розв'язання творчих завдань.

В експериментальну вибірку ввійшли дві групи. Перша група (100 чол.) - учні художніх шкіл та студій (вік 14-15 років). Друга група (125 досліджуваних) представлена студентами художньо-графічного факультету, а також людьми різних творчих професій у віці 20-33 років (режисер, актор, звукорежисер, постановник, художник-модельєр, художник-гример, хореограф, поетеса, письменник, фотохудожник, оператор на телебаченні, хореограф-постановник та інші).

Охарактеризуємо виконання ряду творчих завдань, виконаних екстравертами. Так, при зображенні теми "Радість" досліджуваними найчастіше зображувалася природа: морський пейзаж, залита сонцем лісова галявина, веселка, діти, що тримаються за руки, повітряні кулі, які летять в небо, дуже часто зустрічаються зображення будиночків, з освітленими віконцями. При цьому, необхідно відмітити, що колірна гамма визначалася не тільки зображенням сюжетом, але також прагненням передати відповідний емоційний настрій. Так, при зображенні "Радості" досліджуваними використовувалися кольори теплої частини спектру: жовтий, помаранчевий і червоний. При зображенні теми "Цирк" колірна гамма була багатшо в чому подібною, що визначалося бажанням передати його атмосферу. Найчастіше діти малювали смішних усміхнених клоунів, дресирувальників зі своїми вихованцями, а кольори при цьому були яскраві й барвисті.

Емоційні стани протилежні за своєю спрямованістю, а в методиці це була "печаль", зображувалися досліджуваними в холодній синьо-зеленій, фіолетовій і блакитній гамі. Саме холодна частина спектру, яка надає гальмуючий вплив на центральну нервову систему людини, здатна висловити стани пасивної спрямованості: від спокійного споглядання до "вселенського смутку" (за висловом Гете). У досліджуваних провідним лейтмотивом при зображенні печалі частіше за все була дощова погода, осінні листя, що падає на тлі блакитного неба і т. інше. Дуже часто зображувалося вікно, за яким йде дощ, звучала тема самотності.

Колірна гама вирішення теми: "Добро" і "Зло" була абсолютно протилежною. Якщо для "добра" вибиралися відтінки жовтого, теплі кольори, то для "зла" найбільш часто уживаними були чорний і червоний. Відзначимо, що кольоровий код позначення емоцій за допомогою кольору найчастіше має простий характер і виражається або одним кольором, або однорідною колірною комбінацією. Такою, наприклад, є радість і печаль, для яких досліджуваними вибиралися або тепла, або холодна кольорова гама. Однак, є ряд емоцій, до яких дослідники відносять інтерес, здивування, відразу, сором, колірні профілі яких не такі однозначні і психологічно зрозумілі (А.І. Берзніцкас, 1980; А.М. Еткінд, 1980). Поняття "зло" не служить для позначення емоції, однак, будучи складним за своїм змістом і викликаючи різні за своєю модальністю та спрямованістю асоціації, є складним і неоднозначним для зображення в живописно-графічній формі. Як показує аналіз серії робіт на цю тему, досліджуваними найчастіше для зображення цієї теми вибиралося поєднання кольорів, а саме чорно-червоне. Найбільш важливі значення чорного - це небуття, смерть, хаос, руйнування. Червоний також, як і чорний, належить до основних кольорів в колірній символіці, його символічне значення пояснюється зв'язком у свідомості з давніх давен з кров'ю [1, с. 12]. Давнє значення червоного кольору збереглося і до наших часів: кров - це сила, активність, життя. Вибираючи поєднання червоно-чорного кольору для зображення зла, досліджуваними хотіли висловити руйнівну активність зла, де чорний висловлює властиві злу руйнування і смерть, а червоний додає відсутню чорному кольору активність. При цьому червоний у символічній формі показує наслідки зла - пролиту кров, знищене людське життя. Що стосується страху, то в колірному вираженні це найчастіше був чорний, коричневий і темно-фіолетовий.

У психологічній науці існує ряд досліджень [1;4;5;6], в яких виявлені відмінності в кольорі при зображенні різних за модальністю емоційних уявлень, а саме радості, печалі, страху і гніву. Так, червоний колір частіше використовується при зображенні радості і гніву, синій - печалі, чорний - страху, сірий - печалі і страху [2, с.289].

У дослідженні В.С.Мухіної, діти, дотримуючись інструкції намалювати що-небудь "красиве", "приємне", "добре" найчастіше використовували світлі, яскраві фарби - жовту, червону, помаранчеву, блакитну і т. інше. Унаслідок цього автор доходить висновку, що колірне рішення "красивого" і "некрасивого" у дітей всіх країн світу є подібним [3, с.205].

Відзначимо той факт, що в цих дослідженнях проводився аналіз колірних переваг досліджуваних в ході їх творчої діяльності. У той же час не можна не брати до уваги ті роботи, в яких вивчалася динаміка колірних переваг в залежності від пережитих ними емоцій. Так, у випадку переживання дітьми дошкільного віку емоцій радості значно збільшувалася перевага червоного, жовтого та помаранчевого кольорів і зменшувалась – зеленого та блакитного. При переживанні емоції страху дітьми частіше вибиралися поєднання червоного, синього та фіолетового (В. М. Ворособін, В.М.Жідкіна, 1980).

З метою верифікації результатів у дослідженнях В.Ф. Петренко і В.В. Кучеренко [3] емоційні стани викликалися в досліджуваних за допомогою гіпнотичного навіювання. Експеримент показав, що, перебуваючи в стані навіяній "радощі", випробовувані найчастіше вибирали червоний і жовтий, а відкидали коричневий і чорний.

Як бачимо, колірна гамма робіт, виконаних випробовуваними-екстравертами на теми методики ТВО, в цілому підтверджує універсальність і традиційність колірних переваг для зображуваних ними понять і станів. Для підтвердження твердження про відмінності колірних переваг досліджуваних-інтровертів в ході вирішення ними творчих завдань звернемося до аналізу експериментального матеріалу.

Результати тестування одного з досліджуваних Сергія М. дозволили віднести його до інтровертів, при цьому слід зазначити підвищену тривожність, залежність, конформність і компромісність. Результати за іншими методиками показують також, що Сергій М. відчуває труднощі не тільки у спілкуванні (одноманітність комунікативних програм і форм соціального контакту), але також у переведенні з одного виду діяльності на інший. У нього низький рівень ергічності, що свідчить про недостатню вираженості потреби в освоєнні предметного світу.

Розглянемо роботу на тему "Радість". У звіті досліджуваній написав: "Зобразив природу, лісову галявину, тому що тут можна побути на самоті, тут легко дихається, немає машин і високих будівель ...". Переважає спокійний зелений колір. Неподальк від зеленої галявини квітучої стоїть невеликий намет. Він не просто зображений осторонь: під ним ніякої опори, лише прималював збоку сходинки, намет наче пливе в повітрі. Випробуваний спеціально не займається образотворчою діяльністю, і можливо, описані особливості можуть визначитися недостатнім рівнем саме художніх здібностей. В іншому малюнку "Добро" практично відсутній колір, лише за допомогою одного контуру коричневого кольору на білому тлі зображений невеликий будиночок. Пояснюючи свій малюнок, випробуваний сказав, що, на його думку, добро можуть оберігати і зберігати тільки бідні люди. На відміну від забезпечених вони більш чуйні та милосердні. Гроші псують людей, вважає хлопчик.

Невиразний колір і в роботі "Цирк", де зображені клоуни: "Цирк асоціюється з веселими клоунами, сміхом і хорошим настроєм". Проте, в самій роботі не присутній той настрій, який хотів висловити випробовуваний. Білий фон, на якому зображено дві маленькі клоунські фігурки. Присутній коричневий, чорний і синій колір, іноді зустрічається помаранчевий.

Вивчення всіх робіт випробовуваного показує, що в них практично відсутні яскраві кольори. Лише в "Радості" ми бачимо незначні вкраплення жовтого та червоного, які, тим не менш, не є основними в цій роботі. При цьому можна стверджувати, що розглянуті роботи підтверджують існуючі дані в літературі про відмінності в перевазі кольору між екстравертами і інтровертами. Ті, що віддають перевагу яскраві кольори є більш активними в поведінкових аспектах (екстравертовані), ніж ті, хто віддає перевагу темним відтінкам. У той же час кількість бажаних кольорів інтровертів в два рази менше, ніж у екстравертів. Останні часто вибирають відтінки червоного і жовтого і рідше - синього і зеленого. (Л.П.Урванцев, 1981; Еysek Y.J. 1964).

Б. А. Базима [1]. виявив певний зв'язок між колірними виборами М. Люшера і значеннями факторів екстраверсії і інтроверсії. Була отримана пряма кореляційна залежність між перевагою червоного кольору і рівнем екстравертованості. Випробовувані з високими показниками екстраверсії достовірно частіше віддавали перевагу червоному, ніж випробовувані з інтроверсією. У той час як інтроверти найбільш часто віддавали перевагу фіолетовому і чорному кольорам.

Однак, звернемося до аналізу робіт інших випробовуваних-інтровертів. Так, для більшості робіт випробовуваної (Т. М.) характерна холодна гама. Печаль, наприклад, виконана в холодній синьо-зеленій гамі. "Печаль - це самотність, на холодному тлі я зобразив маленьке коло, закрите в квадраті. Він розташований в стороні. Він ніби маленький чоловічок, навколо якого холодна байдужість і пасивність". "Зло" також виконано в холодній фіолетово-синій гамі. "Зло ранило людину, воно створює хаос в його душі", - говорить випробовувана. Відзначимо, що більшість випробовуваних для зображення зла частіше обирають чорний колір у поєднанні з червоним. Радість одна з небагатьох робіт випробовуваної, де присутній червоний колір, проте поряд з ним ми бачимо і фіолетовий.

Більшість робіт іншої випробовуваної (М.О.) також відрізняє переважання темної фіолетовою гамі, в якій складні відтінки пурпурного, зеленого утворені поєднанням фіолетового та чорного кольорів. Пояснюючи радість, випробовувана говорить, що представила предмети, які її оточують, вона дуже любить кактуси і один з них зображений на малюнку. Проте, колір у роботі дещо "важкий", в основному це малиново-червоний з відтінками фіолетового. У темі "Добро" випробовувана також вдається до холодних відтінків, зеленого і синього.

Фіолетовий, синій і чорний - кольори, використані в "Печалі". Символічне зображення особи, що плаче, в переплетінні трикутників. "У смутку я зобразила маленьку дитину, яка плаче. Печаль – це сльози та холод на душі" – пояснює випробовувана.

Поряд з даними про колірні переваги інтровертів в літературі відзначено велику кількість достовірних взаємозв'язків між колірними перевагами й шкалами 16-факторного опитувальника Кеттела. А.М.Еткіндом (1985) було встановлено, що перевага темних, тьмяних кольорів тесту Люшера виявилися властивими для осіб з підвищеною емоційною напруженістю, схильних до фрустрації і відчуття провини (+ Q і + Q4), емоційною нестійкістю (-С), боязких (-Н). У той

час як вибір яскравих, світлих кольорів виявився пов'язаним з відсутністю емоційної напруженості, самовпевненістю і розслабленням (-Q і-Q4).

В інших дослідженнях (В. П. Зайцев, Т. А. Айвазян, І.А.Таравкова, 1989) отримані результати свідчать про те, що переважаючі основні кольори корелюють з активністю, емоційною стійкістю, упевненістю в собі, низькими показниками тривожності і іпохондричної налаштованості. Заперечення цих кольорів виявилися пов'язаним з тією чи іншою формою внутрішньоособистісного неблагополуччя.

Звернемося до робіт випробовуваного (В.Г.), у якого виявлено інтроверсію (-F), емоційну нестійкість (-C) і боязкість (-H). Більшість робіт випробовуваного відрізняє тьмяна ненасичена гама. Так, "Радість" виконана в блідій червоно-коричневій гамі. На малюнку зображено невеликий будиночок. Хлопчик пояснює, що таким хоче бачити своє майбутнє. У бесіді з'ясується, що в сім'ї дитині не вистачає батьківського тепла і турботи, у цієї родини також немає постійного місця проживання. "Страх" зображений в основному чорним кольором. Із звіту: "Я намалював темну алею. Коли пізно повертаєшся додому, дерева навколо оживають, здається, що в них злі особи, як на цьому малюнку. І стає страшно". У "Цирку" два кольори червоний і зелений, але малюнок виконаний одним контуром і здається зовсім безбарвним. Колір не виражає той настрій, який асоціюється з цирком. Ні яскравості і барвистості. "Печаль" виконана в чорно-блакитних і коричневих тонах. Із звіту: "Образ невеселої природи прийшов до мене відразу, тому що восени стає сумно, природа вмирає".

У наступного випробовуваного (М.Б.) виявлено емоційну нестійкість (-C), конформність (-E), стриманість (-F), безвідповідальність (-G), боязкість (-H), твердість (-I), прямолінійність (-N), конформізм (-Q2), імпульсивність (Q3-), розслабленість (-Q4).

У більшості робіт, а саме "Радість", "Добро" і "Цирк" в основному використані фіолетовий і червоний колір. "Страх" виконаний в чорному кольорі. Цікава робота "Печаль". На сірому тлі зображений темний силует хлопчика. Він дивиться у вікно, за яким в яскраво-блакитному небі світить сонце, вдалині видніється стадіон з граючими у футбол дітьми. Нашого героя немає поруч з ними, він замикав будинок (праворуч на малюнку зображена двері на замок).

Переважання фіолетового кольору ми бачимо також і в роботах іншого випробовуваного-інтроверта (НС.). Ось як він пояснює свою роботу "Печаль", де на білому тлі зображене коло чорно-фіолетового кольору. "Основні кольори в моїй роботі – це фіолетовий на переважаючому білому. Білий - це світ навколишній людині. Темно - фіолетове коло символізує людину. Ми народжуємося і вмираємо на самоті. Всі свої радощі й біди ми можемо зрозуміти, тільки залишившись наодинці із самим собою. Весь світ самотній, все, що довкола нас – ілюзія, тому що світ придуманий нами, і він буде таким, яким ми самі захочемо його побачити".

На наш погляд, індивідуальні властивості випробовуваного, що визначають неповторність його особистості, так чи інакше, виявляються у його творчій діяльності, визначаючи не тільки вибір кольору, але також зміст створеного образу. Високий рівень інтровертованості, відхід у світ власних переживань і почуттів знаходять своє відображення у змісті робіт, визначаючи їх смислове навантаження і спосіб виконання. Як показує порівняння робіт випробовуваних екстравертів і інтровертів, в останніх в тематиці робіт простежується тема самотності, дуже часто в зображеннях вони протиставляють людину зовнішньому оточенню. Іноді ця тема виступає не в явній формі. Зображаючи поодинокі дерева, засохлі квіти і т. д. випробовувані в образно-символічній формі прагнуть висловити ідею людської самотності.

Ірина З. цікава тим, що три роки навчається в художній школі, а ще у випробовуваної досить високий рівень творчих здібностей. Що стосується індивідуально-особистісних властивостей, то обстеження виявило високі оцінки з факторів чуйності (A +), стриманості (F +), прямолінійності (N +), інтроверсії (F2 +), сензитивності (F2 +), незалежності (F4 +). У "Радості" і "Печалі" дівчинка зобразила квітку, в одній роботі це квітуча конвалія, а в іншій тоненький паросток, на якому опустився вниз ще не розпустився бутон. "Радість для мене - це сонячна погода, весна, розпускаються квіти. Печаль зовсім інша, вона холодна і млява".

Розглянемо роботи іншої випробовуваної Тетяни Б. Так, "Радість" і "Добро" виконані практично в одній колірній гаммі і відрізняються тільки по сюжету. Якщо в "Радості" на квітковій галявині зображена людина, що простягає до сонця руки, то в темі "Добро" випробовувана зобразила на тлі сонячних променів ширяючого над маленькою блакитною планетою ангела. Із звіту: "Добро - це щось тепле, ніжне, ... турбота про людей ... Кольори, тому вибирала ніжні. Блакитний ... він заспокоює, жовтий - зігріває".

Примітний той факт, що лейтмотивом всіх робіт випробовуваної є людина, яка протистоїть як, наприклад, у "відчай" бездушності навколишнього світу, або це просто самотній мандрівник в горах, пробирається по звивистій доріжці над обривом ("Страх"), або ангел, що оберігає Землю. Ще одна робота випробовуваної побудована на поєднанні фіолетового і синього кольорів з відтінками сірого і чорного, що контрастують із жовто-оранжевим і світло-зеленим. На тлі сірих, без ознак життя будівель, "прямокутних" людей, зображений силует тендітної дівчини, яка схилилась над квіткою. Із звіту: "Коли малювала, то представила щось одноманітне ..., наприклад, сірі, нудні люди. Але в цій одноманітності ще є щось світле і добре. Самотня дівчинка намагається змінити світ навколо неї ... Але і вона втомилася боротися".

К.Г. Юнг, характеризуючи психологічні типи, так описує екстраверта: "психічне життя даного особистісного типу розігрується, так би мовити, за межами його самого, в навколишньому середовищі. Він живе в інших і через інших - будь-які роздуми про себе приводять його у здригання. Небезпека, що ховається там, найкраще долається шумом. Якщо у нього і є "комплекс", він знаходиться в соціальному оточенні ..." [7; 653]. І зовсім іншим є інтроверт, оскільки і "світ, і люди є для нього підбурювачами спокою і джерелом небезпеки, не доставляючи йому відповідного стандарту, за яким він міг би, в кінцевому підсумку, орієнтуватися. Єдине, що є для нього незаперечно вірним, це його суб'єктивний світ ..." [7; 656].

У процесі бесіди з випробовуваними з'ясувалося, що відмінності екстравертів і інтровертів, знаходять своє відображення в описі створених композицій. Наведемо окремі витяги з висловлювань і самозвітів досліджуваних. Надія Б. (17 років), інтроверт, описуючи композицію "Страх" говорить: "Страх в моєму малюнку немов живе всередині людини. Тут він не настільки хворобливий і страшний, ніж, якщо б він, чи причини, що його викликали, перебували в навколишньому середовищі. Перебуваючи поза, він поширюється навколо, охоплюючи інших людей, немов хвороба". Про іншу роботу "Печаль": "цей стан асоціюється із самотністю і сумними роздумами наодинці, самотність не може бути "порожнім", вона наче дощ в сонячну погоду ... На самоті до людини приходять думки і фантазії, що не терплять суєти і

шуму ...".

Інтроверти часто говорять про своє варті перед навколишнім світом: "Печаль асоціюється з блакитним кулею, так як вона більш всього здатна передати мій стан, вразливий і нестійкий, як непостійний і мінливий сам зовнішній світ", або "печаль - це можливість побути на самоті, це замкнутий простір навколо, твій тісний маленький світ, в якому добре і тобі нічого не загрожує".

У багатьох роботах інтровертів простежується прагнення протиставити світ внутрішній і зовнішній, обмежуючи основне своє зображення замкнутою формою. Олена Т. (30 років): "У печалі я зобразила сумну людину, її я розмістила всередині трикутника холодного блакитного кольору. Світ довкола трикутника - яскравий і барвистий, але фарба розпливеться навколо та проникає за його межі ..."

Цілком інше ставлення до печалі у випробовуваних-екстравертів. Мар'яна М. каже: "Я боюся цього почуття, воно не продуктивне, людина в такі моменти пасивна, тому я і вибрала коло. Воно самодостатнє і є досконалим у своїй формі, не має прагнення і руху. Своє негативне ставлення до печалі в малюнку я висловила за допомогою холодний гострих трикутників".

Описуючи свою роботу "Печаль", випробовувана-екстраверт Наталія Б. (18 років) проводить порівняння із самотністю. "Я зобразила коло, це моє внутрішнє" Я ". У моменти самотності я ніби втрачаю частину себе, що я спробувала зобразити за допомогою відокремлених трикутників. Блакитні - передають почуття замкнутості й безвиході, що виникає в печалі, по-моєму, холодна гама, голубий і фіолетовий відтінки підходять найбільше. Я боюся самотності, це найстрашніше, що може статися в моєму житті. Тому замість відокремлених трикутників залишається чорна порожнеча".

Одна із особливостей екстравертів полягає в тому, що, описуючи той чи стан і почуття, причину їх виникнення вони бачать у зовнішньому середовищі. "Радість - це стан притаманний навколишньому світу, вона наче позитивна аура оточує людей, створюючи гарний радісний настрій навколо".

Світлана Д. (15 років): "В радості я намалювала дві квітки, їм тепло і добре вдвох, навколо багато сонячного кольору, повітря ... Я думаю, що для радості багато не треба ..."

"Печаль асоціюється з білим та блакитним кольором, вона приходиться до людини, коли на вулиці погана погода, ти залишаєшся один вдома, і слухаєш шум дощу ...".

"Зло - це хаос і безлад навколо, воно закладає в самому світі, немов його друга сутність ...".

Катя М. (13 років): "Зло я зобразила у вигляді смерчу, він приносить людям руйнування, страх перед навколишнім", або, "Страх": "зобразила темну кімнату, жакливо, коли тебе залишають одного або замикають, ти залишаєшся один в чотирьох стінах, Використала квадрат, гострі кути, ...".

"Добро асоціюється з клоуном, він добрий, завжди приносить радість і усмішки, створює гарний настрій ...".

Таким чином, визначаючи своєрідність внутріпсихічного життя, екстраверсія-інтроверсія проявляється відносно випробовуваних у зображуваних поняттях, а також визначає певною мірою способи їх візуалізації, зокрема, творчо-колеристичні стратегії вирішення візуального образу.

Перспективою наших подальших досліджень є вивчення детермінанти продуктивності та семантичної гнучкості створених візуальних образів та створення програми для всебічного розвитку мисленнєвих процесів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базыма Б.А. Цвет и психика: монография / Б.А. Базыма. – Х.: ХДАК, 2001. – 172 с.
2. Дорфман Л.Я. Эмоции в искусстве: теоретические подходы и эмпирические исследования / Л.Я. Дорфман. – М.: Смысл, 1997. – 424 с.
3. Мухина В.С. Возрастная психология: Феноменология развития; детство, отрочество / В.С. Мухина. – М.: Академия, 1999. – 456 с.
4. Петренко В.Ф. Взаимосвязь эмоций и цвета / Петренко В.Ф., Кучеренко В.В. // Вестник МГУ. Серия 14. – М.: Изд-во Моск. ун-та., 1988. – № 3. – С. 15-22.
5. Симоненко С.М. Механизмы субъективной семантики цвета визуального образа / С.М. Симоненко // Психология на перетині тисячоліть: зб. наукових праць учасників П'ятих Костюківських читань: В 3-х т. – К.: Гнозис, 1998. – Т. III. – С. 155-161.
6. Симоненко С.М. Психосемантика кольору і стратегії творчості ПНЦ АПН України / С.М. Симоненко, Т.А. Вовнянко. – Одеса: Автограф, 2005. – 200 с.
7. Юнг К.Г. Человек и его символы / Юнг К.Г., фон Франц М.Л., Хендерсон Дж. Л., Якоби И., Яффе А. [под общ. ред. С.Н. Сиренко]. – М.: Серебряные нити "Университетская книга" АСТ, 1998.

Подано до редакції 12.02.10

РЕЗЮМЕ

У статті розкриваються особливості впливу екстраверсії-інтроверсії на вибір колористичної стратегії вирішення творчих завдань. Емпіричним шляхом виявлено, що дані властивості визначають способи й зміст візуалізації, зокрема, колористичні стратегії рішення візуального образу.

О.М. Чебан

ВЛИЯНИЕ ЭКСТРАВЕРСИИ-ИНТРОВЕРСИИ НА ВЫБОР КОЛОРИСТИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ РЕШЕНИЯ ВИЗУАЛЬНО-ТВОРЧЕСКИХ ЗАДАЧ

РЕЗЮМЕ

В статье раскрываются особенности влияния экстраверсии-интроверсии на выбор колористической стратегии решения творческих задач. Эмпирическим путем выявлено, что данные свойства определяют способы и содержание визуализации, в частности, колористические стратегии решения визуального образа.

O.M. Cheban

IMPACT OF INTROVERSION AND EXTRAVERSION ON THE CHOICE OF COLORISTIC STRATEGY OF SOLVING VISUAL CREATIVE TASKS

SUMMARY

The article reveals peculiarities of the impact of introversion and extraversion on the choice of coloristic strategy of solving visual creative tasks. It is empirically found out that these features stipulate means and contents of visualization, in particular, coloristic strategies of solving creative tasks.
